

ZARZĄDZENIE

Dnia 21 lipca 2022 r.

SSN Paweł Księżak

Zastępca Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego:

SSN Paweł Księżak

w sprawie z wniosków M. J. o wyłączenie sędziów

1. **zakreślić sprawę w repertorium NWW;**
2. **wnioski o wyłączenie sędziów wraz z aktami sprawy zwrócić sądowi przekazującemu, dołączając odpis niniejszego zarządzenia.**

UZASADNIENIE

W myśl art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1904, ze zm., dalej: „u.SN”), do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

Dotychczas w judykaturze ugruntowany był podgląd, że na podstawie art. 26 § 2 u.SN ustawodawca powierzył Sądowi Najwyższemu rozpoznawanie tylko określonej kategorii wniosków lub oświadczeń formułowanych w toku spraw rozpatrywanych przez sądy, ograniczając tym samym zakres kognicji Sądu Najwyższego w tym zakresie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2021 r., I NWW 27/21). Podnoszono, że przepis ten ustanawia właściwość funkcjonalną Sądu Najwyższego w każdym wypadkowym (pomocniczym) postępowaniu w przedmiocie wniosków lub oświadczeń o wyłączenie sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma toczyć się postępowanie, których podstawą

są zarzuty dotyczące braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Konsekwentnie, pozostałe wnioski i oświadczenia tego typu, oparte na innych podstawach (w tym zarzucie braku bezstronności sędziego), powinny zostać rozpoznane przez sąd powszechny lub Sąd Najwyższy, którego właściwość powinna być ustalana na podstawie przepisów odpowiedniej ustawy procesowej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 25 czerwca 2020 r., I NWW 10/20; 30 września 2020 r., I NWW 66/20; 10 listopada 2020 r., I NWW 58/20; 3 sierpnia 2021 r., I NWW 38/21).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się przy tym odrębność pojęć „bezstronność” oraz „niezawisłość” i „niezależność”, a tym samym odrębność opartych na nich instytucji procesowych. Wskazuje się w tym kontekście m.in. na regułę wykładni językowej, według której różnym określeniom należy przypisywać różne znaczenie (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 maja 2020 r., I NWW 19/20).

Sąd Najwyższy na gruncie art. 26 § 2 u.SN konsekwentnie przyjmuje, że zarzuty dotyczące braku niezawisłości i niezależności to zarzuty odnoszące się do okoliczności związanych z funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości w ogólności, w tym do braku niezależności sądu wobec organów pozasądowych, braku samodzielności sędziego wobec władz i innych organów sądowych czy braku niezależności od wpływu czynników społecznych i politycznych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 listopada 2020 r., I NWW 58/20, wraz z przywołanym tam orzecznictwem). Przez niezależność sądu rozumie się przy tym, że powinien on być elementem struktury niezależnej władzy sądowniczej jako odrębnego pionu władzy publicznej. Przymiot niezawisłości tradycyjnie dotyczy zaś konkretnych osób piastujących władzę sądowniczą, odmiennie niż pojęcie niezależności odnoszone do ogółu sądów jako organów władzy publicznej. Określenie to nawiązuje do pojęcia niezawisłości sędziowskiej, przejawiającej się podejmowaniem decyzji wyłącznie w oparciu o prawo, w zgodzie z własnym sumieniem i przekonaniem. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, bezstronność sędziego jest natomiast niezbywalną cechą władzy sądowniczej, a zarazem przymiotem, z utratą którego sędzia traci kwalifikacje do spełniania swoich funkcji. Polega ona przede wszystkim na tym, iż sędzia kieruje się obiektywizmem, nie stwarzając korzystniejszej sytuacji

dla żadnej ze stron czy uczestników postępowania, zarówno w trakcie toczącej się przed sądem sprawy, jak i orzekania. Traktuje on zatem uczestników postępowania równorzędnie (zob. P. Grzegorzczak, K. Weitz, Komentarz do art. 45 Konstytucji RP, [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Legalis 2016, pkt 10-12; zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z 30 kwietnia 2021 r., I NWW 79/20).

Pojęcie „niezawisłości” zostało szeroko omówione również m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z 1 września 2020 r., I NWW 69/20, oraz z 3 marca 2021 r., I NWW 9/21, gdzie wskazano, że w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pojęcie „niezawisłości” obejmuje dwa aspekty. Pierwszy aspekt, o charakterze zewnętrznym, wymaga, aby dany organ wypełniał swe zadania w pełni autonomicznie, nie podlegając żadnej hierarchii służbowej, ani nie będąc podporządkowanym komukolwiek i nie otrzymując nakazów czy wytycznych z jakiegokolwiek źródła, a tym samym będąc chronionym przed ingerencją i naciskami zewnętrznymi mogącymi zagrozić niezależności osądu jego członków i wpływać na ich rozstrzygnięcia. Niezawisłość wymaga również, by sędziowie byli nieusuwalni.

Drugi aspekt pojęcia „niezawisłości”, o charakterze wewnętrznym, łączy się z kolei z pojęciem „bezstronności” i dotyczy jednakowego dystansu do stron sporu i właściwych im interesów w odniesieniu do jego przedmiotu. Aspekt ten wymaga poszanowania obiektywizmu i braku wszelkiego interesu w rozstrzygnięciu sporu poza ścisłym stosowaniem przepisu prawa. Pojęcie „niezawisłości”, które stanowi integralny element sądenia, wymaga przede wszystkim, by organ orzekający był podmiotem trzecim w stosunku do organu, który wydał zaskarżoną decyzję.

W dotychczasowym orzecznictwie wyrażano jednocześnie trafne stanowisko, że w przepisie art. 26 § 3 u.SN ustawodawca wyznaczył formalne granice kontroli realizowanej przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 26 § 2 u.SN, wskazując na niedopuszczalność dokonywania w jej ramach oceny skuteczności powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości (por. postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 czerwca 2021 r., I NWW 45/21; 12 maja 2021 r., I NWW 25/21).

Przepis art. 26 § 3 u.SN stanowi, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Oznacza to, że badanie przez Sąd Najwyższy zarzutów, o których mowa w art. 26 § 2 u.SN, może odnosić się jedynie do okoliczności, w jakich sędzia realizuje powierzone mu funkcje urzędowe. W tym zakresie chodzi o stwierdzenie, czy realizowanie sędziowskiego votum spełnia konstytucyjne kryterium niezawisłości, a zatem czy podejmowanie przez sędziego zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości odpowiada podstawowym wymaganiom odnoszącym się do wykonywania władzy sądowniczej w myśl art. 178 ust. 1 Konstytucji RP (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NWW 25/21).

W judykaturze Sądu Najwyższego podkreśla się przy tym, że wykładni art. 26 § 2 i 3 u.SN należy dokonywać w zgodności z Konstytucją RP oraz prawem Unii Europejskiej. Normy wyższego rzędu wymagają bowiem zapewnienia, że niezależny i niezawisły sąd rozpozna każdą sprawę rzetelnie, bezstronnie i w rozsądnym czasie. Zarówno art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, jak i art. 45 Konstytucji RP gwarantują bowiem każdemu prawo podmiotowe do rzetelnego i bezstronnego rozpoznania sprawy przez niezależny sąd. Każdy sąd Rzeczypospolitej Polskiej ma również obowiązek respektować inne przepisy Konstytucji RP, w szczególności te zawarte w jej rozdziale VIII, co w rezultacie prowadzi do wniosku, że przepisy art. 26 § 2 i 3 u.SN powinny być wykładane w duchu ich gwarancyjnego charakteru, ściśle i w sposób wolny od jakichkolwiek uproszczeń (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 marca 2021 r., I NWW 9/21).

Należy mieć na uwadze, że wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, stanowi instytucję względnie nową, odrębną od służących wyłączeniu sędziego regulacji przewidzianych w ustawach procesowych (w tym w ramach postępowania cywilnego i karnego). Tego rodzaju wniosek o wyłączenie sędziego został oparty na zarzucie braku niezależności sądu lub niezawisłości sędziego. Tymczasem instytucje wyłączenia sędziego uregulowane w Kodeksie postępowania cywilnego i Kodeksie postępowania karnego łączą się przede wszystkim z przymiotem

bezstronności sędziego. Instytucje te osadzano w szerszym kontekście zapewniania realizacji wypływającej z Konstytucji RP gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Niemniej jednak kwestionowanie braku niezawisłości sędziego było dotychczas możliwe jedynie w bardzo ograniczonym zakresie i tylko pośrednio, mając na uwadze, że pojęcia „bezstronności”, „niezawisłości” i „niezależności” łączą się ze sobą i przenikają wzajemnie. Jednak ten „akcesoryjny” wymiar wniosku o wyłączenie sędziego przewidzianego w postępowaniu cywilnym i karnym odpadł wobec wprowadzenia regulacji zawartej w art. 26 § 2 u.SN (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 20 maja 2020 r., I NWW 9/20; 30 kwietnia 2021 r., I NWW 79/20; zob. także uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z: 26 lipca 2019 r., I NOZP 1/19; 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19).

W postanowieniach z 20 maja 2020 r., I NWW 9/20, oraz z 30 kwietnia 2021 r., I NWW 79/20, Sąd Najwyższy wskazał, że wprowadzenie przez ustawodawcę do systemu prawnego art. 26 § 2 u.SN zmusiło organy sądowe do zasadniczego przewartościowania sposobu myślenia o instytucji wyłączenia sędziego w postępowaniu sądowym. W związku z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego instytucji określonej w powołanym przepisie, zarysowała się bowiem bardzo wyraźnie dychotomia przewidzianych przez prawo wniosków o wyłączenie: z jednej strony wnioski nawiązujące do braku bezstronności sędziego (oparte na pojemnie sformułowanych podstawach określonych w przepisach art. 49 § 1 k.p.c. i art. 41 § 1 k.p.k., ale także na podstawach taksatywnie określonych przez ustawy postępowania cywilnego i karnego w przepisach art. 48 § 1 pkt 1-6 k.p.c. i art. 40 § 1 pkt 1-10 k.p.k.), z drugiej – wnioski oparte na zarzucie braku niezawisłości sędziego, o którym mowa w art. 26 § 2 zd. 1 u.SN

Wymaga podkreślenia, że ustawą z 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259; dalej: „ustawa nowelizująca”), z dniem 15 lipca 2022 r. dodano do ustawy o Sądzie Najwyższym przepisy art. 29 ust. 4-25, regulujące instytucję tzw. testu niezawisłości i bezstronności. Podobny instrument został wprowadzony w tym samym czasie również m.in. w art. 42a § 3-14 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 2072, ze zm., dalej: „p.u.s.p.”). Ustawodawca po raz kolejny w ostatnich latach rozbudował tym samym katalog

środków prawnych umożliwiających badanie spełnienia przez sędziego rozpoznającego daną sprawę standardów niezawisłości i bezstronności.

Zgodnie z art. 29 § 5 u. SN dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy, przy czym okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności (art. 29 § 4 u.SN). W art. 29 § 6 ustawy o SN określono przy tym katalog spraw, w których przysługuje uprawnienie do złożenia wniosku o zbadanie niezawisłości i bezstronności. Zgodnie z tym przepisem wnioski o stwierdzenie przesłanek, o których mowa w art. 29 § 5 ustawy o SN, będzie mógł być złożony wobec sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wyznaczonego do składu rozpoznającego: 1) środek zaskarżenia; 2) sprawę dyscyplinarną; 3) sprawę o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów i asesorów prokuratury; 4) sprawę z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczącą sędziego Sądu Najwyższego oraz 5) sprawę z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku.

Podobne uregulowanie zawiera art. 42a § 3 p.u.s.p., stanowiąc, że dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Przy czym, według art. 42a § 4 p.u.s.p., tego rodzaju wnioski o zweryfikowanie standardów niezawisłości i bezstronności na podstawie § 3 może

być złożony jedynie wobec sędziego wyznaczonego do składu sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji lub apelację, z wyłączeniem spraw, w których termin do ich rozpoznania i wydania orzeczenia jest nie dłuższy niż miesiąc od dnia złożenia pisma procesowego wszczynającego postępowanie w sprawie.

Od strony procesowej, nowe instrumenty prawne, określone odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zostały tym samym ukształtowane jako środki, w ramach których można formułować zarzuty braku niezawisłości i bezstronności sędziego z powołaniem się na okoliczności towarzyszące jego powołaniu oraz postępowania sędziego po powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego (realny) wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

W uzasadnieniu ustawy nowelizującej stwierdzono, że „celem tej instytucji jest zapewnienie uczestnikom postępowania sądowego (...) gwarancji procesowych, że nie występują jakiegokolwiek wątpliwości odnośnie bezstronności i niezawisłości sędziego orzekającego w sprawie”.

Oceniając relacje obowiązujących obecnie środków prawnych służących zagwarantowaniu standardu, którego spełnienia wymaga się od każdego sędziego (niezależnie od czasu jego powołania), wymierzającego sprawiedliwość i realizującego zarazem podmiotowe prawo człowieka do niezawisłego i bezstronnego sądu, należy wskazać, że w świetle brzmienia przepisów art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p. w zestawieniu z art. 26 § 2 u.SN, ramy przedmiotowe uregulowanych w tych przepisach instytucji są niewątpliwie częściowo zbieżne. Zarówno bowiem wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, jak i wnioski, uregulowane w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., mogą być oparte na zarzucie braku niezawisłości sędziego, z tą jednak różnicą, że w ramach dwóch ostatnich dopuszczalne jest (choć nie obligatoryjne) powołanie się dodatkowo na okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu.

Co jednak istotne, mechanizmy rozpoznania wskazanych instytucji prawnych są odmienne. W aspekcie procesowym i ustrojowym postępowanie w przedmiocie wniosku, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, ma bowiem charakter jednoinstancyjny, a organem wyłącznie właściwym do jego rozpoznania jest Sąd

Najwyższy. Natomiast w przypadku wniosków, uregulowanych w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., ustawodawca wprowadził model kontroli instancyjnej przewidując, że postępowanie ma charakter postępowania dwuinstancyjnego. Właściwość rzeczowa organu uprawnionego do rozpoznawania tego rodzaju wniosków w pierwszej instancji uzależniona została jednocześnie od tego, czy dotyczą one sędziego Sądu Najwyższego (ewentualnie sędziego delegowanego do tego Sądu), czy sędziego sądu powszechnego. W pierwszym przypadku postępowanie w przedmiocie tego rodzaju wniosków toczy się przed Sądem Najwyższym. W przypadku zaś środka, o którym mowa w art. 42a § 3 p.u.s.p., postępowanie w pierwszej instancji prowadzone jest w sądzie powszechnym.

Powyższe wskazuje, że bez wątpienia w aktualnym stanie prawnym w przypadku oceny wniosku o wyłączenie, ograniczonego przedmiotowo jedynie do zarzutu braku niezawisłości sędziego, mamy do czynienia z kolizją procedur prawnych, co rodzi wątpliwości dotyczące tego, w jakim trybie tego rodzaju wniosek powinien być rozpoznany. Zgodnie z regułą prymatu nowej ustawy wątpliwość tę należy rozstrzygnąć w ten sposób, że wniosek o wyłączenie sędziego, złożony w sprawie należącej do którejś z kategorii spraw wymienionych odpowiednio w art. 29 § 6 u.SN i art. 42a § 4 p.u.s.p., i obejmujący zarzut braku atrybutu sędziego w postaci niezawisłości – powinien podlegać rozpoznaniu w ramach procedury prowadzonej na podstawie przepisów nowych, tj. w ramach tzw. testu niezawisłości i bezstronności.

Odmienne wykładnia ww. przepisów nie znajduje uzasadnienia w normach prawa międzyczasowego i nie może być uzasadniana zasadami wykładni służącej ochronie interesów strony.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 2 marca 1993 r., K 9/92, stwierdził, że zasada bezpośredniego działania nowej ustawy polega na tym, że od chwili wejścia w życie nowych norm prawnych należy je stosować do stosunków prawnych (zdarzeń, stanów rzeczy) danego rodzaju niezależnie od tego, czy dopiero powstaną, czy też powstały wcześniej przed wejściem w życie nowego prawa, lecz trwają nadal w czasie dokonywania zmiany prawa. Zasada ta umożliwia ustawodawcy dokonanie szybkiej zmiany prawa i potraktowanie stosunków prawnych danego rodzaju

jednakowo według nowych norm prawnych przy założeniu, że nowe prawo odpowiada lepiej nowym warunkom jego obowiązywania niż prawo uchylane.

Przyjmuje się, że zasada bezpośredniego działania prawa nowego (retrospektywność) ma miejsce, gdy nowe prawo od momentu wejścia w życie reguluje także wszelkie zdarzenia bądź stosunki prawne z przeszłości, tj. zdarzenia bądź stosunki prawne o charakterze otwartym, ciągłym, które nie znalazły swojego zakończenia, a które rozpoczęły się pod rządami dawnego prawa i trwają dalej, po wejściu w życie przepisów nowej ustawy (por. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z: 5 listopada 1986 r., U 5/86; 28 maja 1986 r., U 1/86; M. Sobol: Zasada aktualności regulacji w prawie administracyjnym, [w:] J. Zimmermann (red.), *Czas w prawie administracyjnym*, Warszawa 2011, s. 256).

Odnosząc się do standardów ochrony procesowej, w przypadku norm proceduralnych nie istnieje właściwa prawu materialnemu (prawu podmiotowemu) zasada praw słuszenie nabytych. Właśnie w opozycji do tej zasady jest konstruowana zasada aktualności przepisów prawa formalnego, która dopuszcza m.in. zmianę trybu (sposobu) postępowania w jego toku, łącznie z «odbieraniem» instancji nawet po wniesieniu środka zaskarżenia. W wypadku zmiany prawa procesowego, o dalszym przebiegu postępowania, o uprawnieniach stron, zakresie środków zaskarżenia, sposobu ich rozpoznawania itd. często decyduje więc element czasu, a więc z punktu widzenia stron - element losowy (zob. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z: 12 kwietnia 2013 r., II OSK 2492/11; 25 października 2006 r., II GSK 154/06; 3 lipca 2013 r., II OSK 587/12).

W konsekwencji należy uznać, że skoro w art. 7 ust. 1 i 2 ustawy nowelizacyjnej z 9 czerwca 2022 r. przewidziano regulacje intertemporalne, zgodnie z którymi nowe instytucje uregulowane kolejno w przepisach art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p. mają odpowiednie zastosowanie również w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej (tj. przed 15 lipca 2022 r.), to przepisy regulujące te instytucje mogą (a jednocześnie powinny) mieć zastosowanie także w odniesieniu do oceny zasadności wniosków o wyłączenie sędziów, które zostały złożone przed 15 lipca 2022 r. w sprawach enumeratywnie wymienionych w art. 29 § 6 u.SN i art. 42a § 4 p.u.s.p., o ile zostały one oparte na zarzucie braku niezawisłości sędziowskiej.

Nie ma przy tym żadnych racjonalnych argumentów uzasadniających ewentualną obawę, że przy rozpoznawaniu tego rodzaju wniosku w oparciu o nowe regulacje prawne może dojść do naruszenia sytuacji procesowej wnioskodawcy. Wręcz przeciwnie, niewątpliwie nowe instrumenty prawne, uregulowane odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zapewniają szersze gwarancje procesowe.

Po pierwsze, w przypadku procedowania na gruncie nowych przepisów strona – podnosząc zarzut braku niezawisłości sędziego – może powoływać się również na okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu. Tak ujęty przedmiot kontroli dokonywanej na podstawie nowych norm prawnych wskazuje wyraźnie, że katalog przesłanek mogących stanowić podstawę formułowania zarzutu braku niezawisłości sędziego w przypadku wniosków unormowanych w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p. jest szerszy niż w przypadku środka, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN. Wniosek złożony w trybie art. 26 § 2 u.SN, oparty na przesłance, że zachodzą okoliczności wyłączające możliwość zachowania przez sędziego standardu orzekania w sposób niezawisły, nie może bowiem zmierzać do ustalenia lub oceny zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Taki wniosek, jako wykraczający poza zakres kognicji Sądu Najwyższego, bezwzględnie podlega pozostawieniu bez rozpoznania na podstawie art. 26 § 3 u.SN.

Po drugie, mechanizmy przewidziane w nowych przepisach wiążą się w szerszym wymiarze z gwarancjami konstytucyjnymi, takimi jak prawo do sądu, w tym prawo do dwuinstancyjnego postępowania i zaskarżenia niekorzystnego rozstrzygnięcia do Sądu Najwyższego (w drodze odwołania lub wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy).

Taki kierunek wykładni niewątpliwie służy również gwarancji pewności prawa, która jest wartością uniwersalną i ważnym składnikiem zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP).

Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że należy opowiedzieć się za potrzebą respektowania zasady wyłączności środków procesowych. Oznacza to, że granice między funkcjonującymi środkami prawnymi powinny być wyraźnie zaznaczone. W przeciwnym razie doszłoby do naruszenia stabilności systemu prawnego. Rolą

judykatury jest przy tym podjęcie starań, aby stosowanie prawa procesowego prowadziło do racjonalnych i oczekiwanych rezultatów niezależnie od niefortunnie sformułowanych przepisów ustawowych. Obowiązujące przepisy powinno się w miarę możliwości interpretować w taki sposób, żeby skuteczne wniesienie danego środka prawnego mogło być możliwe i zapewniało stronie realny instrument niezbędny do zagwarantowania standardu niezawisłego sędziego i niezależnego sądu (por. T. Zembruski, *Wpływ wprowadzenia skargi nadzwyczajnej na skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia*, PS 2019/2/20-38).

W konsekwencji należy uznać, że wniosek o wyłączenie sędziego, złożony przy rozpatrywaniu danej sprawy, należącej do katalogu spraw wymienionych w art. 29 § 6 u.SN lub art. 42a § 4 p.u.s.p., nie podlega wyłącznej kognicji Sądu Najwyższego na podstawie art. 26 § 2 u.SN. w zakresie, w jakim zawiera on konkretny zarzut braku niezawisłości sędziowskiej. W takim przypadku znajdą bowiem zastosowanie nowe regulacje określone w art. 29 § 5 u.SN lub art. 42a § 3 p.u.s.p. Przy czym o tym, na jakiej podstawie dany wniosek podlega rozpoznawaniu i w jakim trybie, decyduje treść wniosku, w tym w szczególności jego uzasadnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2021 r., I NWW 33/21).

Mając na uwadze powyższe, należy uznać, że okoliczności podniesione we wnioskach rozpoznawanych w niniejszej sprawie odnoszą się wyłącznie do braku niezawisłości sędziów objętych wnioskami. Wskazane zarzuty winny być więc rozpoznane w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p. Rodzi to konieczność zwrotu wniosków celem nadania im biegu przez sąd właściwy do ich rozpoznania.

[as]